

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Collaborative helping

Studiedagen met William Madsen; oprichtingscongres van de sectie Narratief en dialogisch forum van de NVRG, 4-5 maart 2010, Driebergen en Zeist.

Namens de nieuwe NVRG-sectie Narratief en dialogisch forum sprak Robert van Hennik het welkomstwoord. Van Hennik schetste kort de ontstaansgeschiedenis van de sectie en refereerde hierbij aan de voor hem en mede-oprichter Wideke Kleinveld-Oudheusden inspirerende internationale conferentie die in 2007 in Noorwegen plaatsvond (Van Hennik, 2008) en de eerste Europese Narratieve Conferentie die in 2009 in Engeland werd gehouden (Kleinveld-Oudheusden & Haks, 2010). De weg was al eerder gebaad door onder meer publicaties van Jan Olthof (1994), Frank Habekotté (2001) en Peter Rober (2002), en de activiteiten van het Platform Systeemtherapie Noord-Nederland dat sprekers als Karl Tomm, Michael White, Kaete Weingarten en Kenneth en Mary Gergen naar Nederland haalde. Met enthousiasme presenteerde Van Hennik vervolgens de website die de nieuwe sectie op dit moment ontwikkelt. Op deze site zullen niet alleen mogelijkheden voor intervisie en links naar vakliteratuur te vinden zijn, maar komt ook ruimte voor *outsider-witness*-reflecties. Zo is het denkbaar dat een cliënt een brief schrijft met zijn of haar ervaringen en kunnen anderen dan la-

ten weten hoe dit hun emoties, ervaringen, hoop raakt. Als de privacy goed gewaarborgd is, zou deze site inderdaad als platform kunnen fungeren en kan het verrijkend zijn om op deze wijze ervaringen te verbinden.

Sabina Muller, een van de oprichters van het Platform Systeemtherapie Noord-Nederland, introduceerde daarna Bill Madsen, die al eerder in Nederland een workshop gaf (Haks, 2008). De keuze voor deze spreker is passend binnen dit oprichtingscongres, gezien het belang dat vanuit de narratieve benadering wordt gehecht aan samenwerking met de cliënt. Madsen presenteerde zichzelf als een 'expert in het stellen van goede vragen' en hanteerde een 'Copernicaans uitgangspunt': niet onze organisaties vormen het centrum van het heelal, maar de gezinnen aan wie we dienstbaar zijn.

Tijdens deze eerste dag illustreerde Madsen hoe hij in samenwerking met cliënten bespreekt wat een meer gewenste richting in hun leven zou kunnen zijn, welke belemmeringen c.q. uitdagingen ze daarin tegenkomen en over welke steunbronnen zijzelf en anderen beschikken. Aan de hand van de, naar ik aanneem, voor

velen van ons bekende indeling van cliënt, bezoeker en klager, liet hij zien welke positie de therapeut kan innemen en hoe een focus op uitzonderingen in het probleemverhaal helpend kan zijn. 'Connection komt voor correction,' stelde hij. 'Ga eerst in gesprek over de goede intentie achter het probleemgedrag (van bijvoorbeeld een ouder die haar kind slaat) en vraag dan naar het daadwerkelijke effect van dit gedrag.' Juist het spanningsveld tussen wie je wilt zijn en hoe je gedrag uitwerkt, kan een zinvolle invalshoek zijn om mee aan het werk te gaan.

Voor wie al bekend was met de narratieve en oplossingsgerichte benadering, vormde het programma van de eerste dag grotendeels een opfrisser van al vertrouwde concepten. Het was jammer dat filmmateriaal ontbrak waarin we Madsen in de praktijk aan het werk hadden kunnen zien. Wel zagen we een live interview met een van de deelnemers over een 'innerlijke kracht'. De toehoorders mochten kiezen of ze als 'cartograaf' wilden luisteren naar de vragen die Madsen stelde, of als deel van het *reflecting team*. Dege die geïnterviewd werd, vertelde dat hij een uitbundige fantasie had. Madsen vroeg hier systematisch op door. 'Het getuigt van moed om je fantasie uit te spreken en dat ook in je werk te doen,' was een reflectie uit de zaal. Voor de 'cartografen' was de opbouw van de vragen duidelijk geworden: uit

welke vaardigheden en kennis bestaat deze kracht, hoe heeft deze zich ontwikkeld, welke belangrijke anderen spelen hier een rol in, welke betekenis heeft dit, hoe verhoudt dit zich tot intenties, waarden, overtuigingen, dromen, tot wie je wil zijn?

Tijdens een wandelingetje over de Kraaybekerhof, waar we de eerste dag te gast waren, hoorde ik wat meer over de persoonlijke achtergrond van Madsen en wat hem daarin ontvankelijk had gemaakt voor de narratieve benadering. Hij groeide op in de Verenigde Staten als kleinzoon van Deense immigranten. Zijn vader was een kleine zakenman die vanuit de context van zijn eigen familiegeschiedenis hoopte dat zijn zoon maatschappelijk verder zou opklimmen en het tot arts of advocaat zou brengen. Tijdens *high school* was het eerst nog van belang om groot en sterk te zijn en uit te blinken in sport, maar met zijn postuur bleek voetballen geen succes. In die zin begon hij te merken wat het betekent om niet te kunnen (of willen) voldoen aan dominante verwachtingen. Conform de wens van zijn vader begon hij aan een rechtenstudie, maar ook dat paste niet bij wie hij was. Hij begon alles 'wat je hoort te doen' kritisch te bevragen. Vervolgens stapte hij over naar psychologie en was hij naast zijn studie politiek actief, onder meer in het protest tegen de oorlog in Vietnam.

Madsens kennismaking met de narratieve benadering van Michael White vormde de integratie van zijn activiteiten binnen en buiten zijn studie, van het persoonlijke en het politieke. Hem werd duidelijk hoe je maatschappelijke thema's als man-vrouwrollen en ras kon betrekken in een – therapeutische – conversatie. Hij vond Michael White inspirerend, maar zijn boeken te esoterisch, te ontoegankelijk. Hij ontdekte wat hij hierin zelf kon bijdragen en stelde zichzelf de uitdaging om de narratieve benadering toegankelijk en toepasbaar te maken voor zogenaamde *frontline workers*, de gezinsvoogden en anderen die het 'vuile werk' doen bij gezinnen thuis. Dit is de doelgroep waarmee Madsen de meeste affiniteit heeft en waarvoor de 'collaboratieve werkwijze' die hij bepleit een basale overlevingsstrategie vormt, de enige manier om bij deze gezinnen 'binnen' te komen en met hen in contact te blijven. 'Wat kunnen therapeuten in meer geprivilegieerde posities doen,' vroeg ik, denkend aan de congresgangers, slechts enkele 'gezinswerkers' en veel 'systeemtherapeuten'. 'Je kunt bondgenoot zijn van mensen in gemarginaliseerde groepen,' stelt hij, 'en vanuit een respectvolle houding de inbreng van de ander naar waarde schatten.'

**...degenen die het
'vuile werk' doen bij
gezinnen thuis...**

De tweede dag was er veel meer gelegenheid voor onderlinge uitwisseling en meer aandacht voor – het overwinnen van – organisatorische belemmeringen die van invloed kunnen zijn op het werken met cliënten. We startten in tweetallen en vertelden elkaar over een positief moment op het werk en wat daarin voor ons van betekenis is. Daarna werden de belemmeringen geïnventariseerd die we binnen onze instellingen ervaren, productiedruk bijvoorbeeld, samenwerkingsproblemen, *expert thinking*, (te) complexe problematiek, de houding van sommige cliënten: 'Jij moet het oplossen.' Op basis van herkenning van dergelijke thema's werden groepjes gevormd waarin we met vervolgoedprachten aan de slag gingen.

In onze groep ging het onder andere over de vraag hoe wij zelf omgaan met 'expertkennis' en de samenwerking met artsen. Wanneer zijn uitlatingen op basis van professionele kennis openend in een gesprek met cliënten en wanneer niet? En lukt het om binnen je organisatie op een 'collaboratieve wijze' leiding te geven als je een eveneens op samenwerking gerichte werkwijze nastreeft in het contact met je cliënten?

Ook deden we een 're-membering interview', met als openingsvraag 'wie zou zien en waarderen hoe jij in je werk wilt staan?' Dit riep heel persoonlijke herinneringen op en het

delen daarvan was soms ontroerend en indrukwekkend, zoals bleek tijdens de nabespreking. Ook aan cliënten vraagt Madsen wie getuige zou kunnen zijn van een gewenste ontwikkeling, wie bondgenoot kan zijn. En, zegt hij, volg de cliënt, ook als deze God noemt als getuige, of een sportheld bijvoorbeeld. Met behulp van kleine tekens, bijvoorbeeld een bos bloemen tijdens een teamoverleg als aandenken aan een overleden collega, houden we de betekenis van deze getuige in herinnering. Madsen benadrukt ter afsluiting hoe waardevol het is om als therapeut cliënten erkenning te geven voor wat zij hebben bijgedragen.

De boodschap van Madsen was niet nieuw en van eerdere studiedagen met bijvoorbeeld Kaethe Weingarten en Jill Freedman herinner ik me vergelijkbare oefeningen met externaliserende conversaties en 're-membering interviews'. Wel legt Madsen expliciet een link met de organisatorische context waarin mensen werken en dit kan een meerwaarde opleveren. Van collega's hoorde ik dat ze geïnspireerd en voortvarend een vertaling hadden gemaakt van de conferentie naar hun eigen werksituatie, waarin organisatorische problemen de samenwerking belemmeren. Door te inventariseren welke

persoonlijke waarden de teamleden in hun werk willen verwezenlijken en wanneer dit (wel) lukt, kunnen bouwstenen worden verzameld voor 'een nieuw verhaal' dat hoop geeft voor de toekomst.

Hanneke Lafeber

**...bondgenoot van
mensen in gemarginali-
seerde groepen... Literatuur**

- Habekotté, F. (2001). Werken volgens de agenda van de cliënt. *Systeemtherapie*, 13(3), 144-167.
- Haks, T. (2008). Collaborative therapy. *Systeemtherapie*, 20(2), 92-93.
- Hennik, R. van (2008). Shy alert birds in Terra Incognita, 8e Internationale conferentie over narratieve therapie, 18-22 juni 2007, Kristiansand. *Systeemtherapie*, 20(1), 36-41.
- Kleinveld-Oudheusden, W., & Haks, T. (2010). European conference of narrative therapy and community work, georganiseerd door het Centre of Narrative Practice, 9-10 juli 2009, Brighton. *Systeemtherapie*, 22(2), 130-132.
- Madsen, W.C. (2007). *Collaborative therapy with multi-stressed families. Second edition*. New York: Guilford Press.
- Olthof, J. (1994). *De mens als verhaal; narratieve strategieën in psychotherapie voor kinderen en volwassenen*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Rober, P. (2002). *Samen in therapie; gezinstherapie als dialoog*. Leuven: Acco.
- Meer informatie over de werkwijze van Bill Madsen en zijn collega's is te vinden op www.family-centered-services.org.